

51581

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 35

29

AUGUST

1926

In acest număr: Candidatura lui Mihail Sadoveanu de *Alexandru Hodoș*; *Viața mea-i un schit*, poezie de *Valeriu Bora*; *Despre democrație*, lămurirea evenimentelor din Grecia, de *G. M. Ivanov*; *Visul Lenutei* de *Septimiu Popa*; *Liviu Rebreanu* de *Al Lascarov-Moldovanu*; *Propagandă* de *Vladimir Nicoară*; *Problemă stabilizării monetare* de *I. D. Protopopescu*; *15/28 August* de *Corneliu Codarcea*; *Insemnări*: *Intâlnirea paralelelor*, *Erezii moderne*, *Casina de odinioară*, *Batraco-niomahie*, *Vacanța literară*, *Congresul femeilor române*, etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCIuj

Țara Noastră

Candidatura lui Mihail Sadoveanu

Scriitorul Mihail Sadoveanu, fără îndoială cel mai de seamă prozator român din zilele noastre, candidează în județul B hor, pentru un scaun de deputat.

Niciun argument potrivit nu se poate opune acestei candidaturi. Și nici o nedumerire. Prin monumentală sa operă literară, de o sănătoasă și masivă fecunditate; prin minunatul meșteșug, cu care a știut să prindă comorile sufletești ale neamului său în pagini destinate să înfrunte veșnicia; prin cuprinzătoarea sa iubire față de frumusețile nepieritoare ale pământului românesc; prin tot ce a scris, a gândit și a făptuit, Mihail Sadoveanu a ieșit de mult din rândurile celor cari au cerut o răsplată pentru ostenețile lor de fiecare zi. Asemenea daruri neprețuite ale inimei și ale minții, din belșugul cărora cugetul unui popor își potolește de-alungul veacurilor setea de a se cunoaște pe sine însuși, nu se pot recompensa, și nu s'au recompensat niciodată, cu sarbăda satisfacție a demnităților pământești. Pe de-asupra înaltelor culmi ale timpului, se ridică spre albastrul neprihănit al cerului, ca o jertfă bineprimită, glasul acestor aleși, cari și-au răstignit propriile lor dureri pentru a smulge pe oameni din mijlocul întunecatelor patimi, și ai face să creadă cu înfrigurare în lumea minunată a propriilor lor visuri... Cu ce monedă a recunoștinței se poate remunera risipa de simțire a acestor purtători de cuvânt ai unui neam întreg, prin rostul cărora mulțimea cea tăcută reușește să-și talmăcească idealurile înaintea vremilor viitoare?

Nimic nu se va alege, în schimb, peste câteva decenii numai, din agitația grandilocventă și sgomotoasă a atâtor personaje importante, care sunt foarte convinse, că pot abate cu un singur gest, din calea lor, destinele României de astăzi. Sunt în jurul nostru tot soiul de oratori de răspântie, cari pun țara la cale cu gesturi de fakiri

inspirați, și pe urma cărora viitorimea nu va culege de-a-bună seama, nici un bob. Ei n'au făcut să rodească în viața lor niciun gând sincer, nicio idee generoasă. Pe ei nu i-a cercetat nici când tainicul fior al creațiunii. Pleavă de discursuri gălăgioase, și neghină netrebnică de ambiții nesatisfăcute! Iată cu ce vin, de cele mai multe ori, să umple hambarul agonisirilor noastre pentru ziua de mâine. E de mirare, dacă toată această îngrămădire inutilă se va risipi, peste noapte, în bătaia vântului?

Ce va rămâne, de pildă, din maldărul de târgueli incomensurabile, cu cari ne-a fericit de-alungul anilor din urmă onorabila osteneală a dlui Iuliu Maniu, fost candidat la prezidenția Consiliului de miniștri în România întregită? Noi îi dorim venerabilului nostru adversar să trăiască ani cât de îndelungați. (I-am ura, chiar, dacă s'ar putea, să devină nemuritor, pentru a putea să pertracteze și cu eternitatea.) Nu vrem, deci, să facem vreo aluzie de rău gust, dar ne întrebăm, sincer, care va fi, cândva, lăsământul intelectual, pe seama neamului românesc, al acestui ilustru bărbat de stat, care a dat acum ordine atât de severe partizanilor săi pentru combaterea cutezătoarei candidaturi a scriitorului Mihail Sadoveanu? Cele cinci articole de gazetă, scrise după grele chinuri ale facerii, în nu se știe câte decenii de carieră politică? Documentatele sale discursuri, în chestiune de regulament, ținute de la înălțimea tribunei Parlamentului? Conferința, unica la părinți, în chestiunea minorităților? Sau registrul hazliu al atâtor pertractări lipsite de noroc și de sinceritate? Posteritatea va alege, dacă va avea ce să aleagă...

Cu toate acestea, dl Iuliu Maniu a putut să fie, spre marea uimire a urmașilor noștri, președintele unui guvern provincial al Ardealului, și se socotește încă buricul pământului în acest petec de țară, pe când lui Mihail Sadoveanu, pe care ni se pare ridicol să-l mai recomandăm în paginile acestei reviste, care nu e scrisă pentru analfabeți, i se contestă cu învierșunare dreptul de a sta în Camera din București alături de dl Gh. Mărie, cunoscutul fruntaș al neamului. De aceea alegătorii din ținutul Bihariei au fost cu stăruință asaltați de emisarii autorizați ai dlui Iuliu Maniu, să nu-și strice votul lor pe un candidat atât de puțin vrednic de încredere.

Adversarul, întâmplător, de pe arena electorală, al lui Mihail Sadoveanu, un oarecare domn dr. Lascu, (care pare să fie un însemnat bărbat politic pe la Salonta Mare), a luat asupra sa însărcinarea să lămurească pe bravii cetățeni de prin partea locului, pentru cine trebuie să-și dea votul lor, ca să fie bine și să viețuiască fericiți, ei și copiii lor... Mă gândeam, citind deunăzi manifestul lansat de dl D. Lascu, la lupta pe care va fi nevoit s-o ducă, acolo, la marginea de apus a românismului, minunatul autor al „Șoimilor“, poroit să învingă cu vorba lui domoală, cu firea lui cinstită de răzeș moldovean, și cu mijloacele combative ale unui artist simțitor, avalanșa vulgară de minciuni, de insulte și de calomnii, pe care o cunoaștem din experiența atâtor alegeri comandate de reputații electori ai partidului național. Mihail Sadoveanu va plăti astfel scump un mandat de deputat, pe

care niciodată nu l-a râvnit. Se va întâlni, fără îndoială, în drumurile sale, cu retorica ațăătoare și lipsită de scrupul a părintelui Man dela Gherla; va ține piept cu cascada de făgăduieli deslănțuită de dărnicia vorbăreață a dlui Sever Dan; apoi se va încrucișa, poate, pe la vreo răscruce, în fața vreunui făgădău, și cu bătăușii de sub comanda dlui dr. Aurel Dobrescu. Impotriva atâtor instigatori de profesiune ai necazurilor populare, va încerca să răsbată până la inima țărânilor bihorene, cu aceea curată dr. goste de frate, care se desprinde, ca un abur cald și odihnitor, din tot ceea ce a scris acest neîntrecut prieten al vieții țărânești. Va izbuti să răscumpăre el, oare, cu aurul de preț al adevărului, sufletele prinse în mreжіle amăgirilor primejdioase? Noi, cari credem cu tărie nesecata putere de a se face înțeles, a scriitorului, nu ne îndoim, că biruința va fi, neștirbită de nicio umbră, a lui Mihail Sadoveanu.

Adică, a acelor cari cred în misiunea binefăcătoare a tuturor energiilor creatoare, pe cari le putem câștiga pentru viața publică în România de astăzi, și a acelor, cari n-au nevoie de niciun alt îndemn, pentru a înțelege, că un mare scriitor al neamului are dreptul să se socotească acasă în orice colț al pământului pe care îi sfințește cu scrisul lui.

Dacă această biruință n-ar veni, cel păgubit n-ar fi, desigur, dl Mihail Sadoveanu, a cărui glorie n-ar fi prin nimic întunecată de un insucces electoral; paguba ar fi a țării întregi, căci ar trebui să spunem, cu durere, că în fața poporului nostru mai găsesc încă crezare, câteodată, fariseii, chiar atunci când în mijlocul lui vin să grăiască profetii...

ALEXANDRU HODOȘ

Viața mea-i un schit

*Viața mea-i un schit uitat
în văi prăpăstioase, păduratice.*

*Subt glia desnădejdiei, preoții cucernici
Zac de mult
Și dorm necunoscuți în umbra pomilor săraci.*

*În fiecare noapte cântă pasărea tristeții
pe crucile din cimitir
ce, de dureri,
s'au aplecat spre glia cu tăceri,
spre florile prinoaselor de eri.*

*Ca'n vremuri bune credincioșii se abat
arar,
să se închine la altar
pe care azimele praznicelor zac uitate —
azimele care s'au slujit în dar,
azimele binecuvântate.*

*La cea din urma liturghie cine a cântat?—
în stranele din brad negeluit,
în stranele creștințelor —
că azi pe lespezile reci, sunt lacrimi,
lacrimi,
lacrimi...*

*În fiecare primăvară schitul singuratec
zâmbește-atât de trist în zări
ca un sărac
cu brațul încărcat cu flori.*

VALERIU BORA

Despre democrație

Lămurirea evenimentelor din Grecia

Există o metafizică a democrației. Inceputul acestei metafizici nu este de origine divină. E țesută din afele multicolore ale raționalismului filozofic. Ideologia metafizică a democrației se referă la imanentismul lui Kant — ca să explice un lucru care e un scremuș al slabei minți omenești. Supusă unei critici serioase — metafizica democrației rămâne o simplă pretenție spirituală — un subiectivism îngâmfat. De aceea nu e obligator în domeniul cugetării pure. Metafizica democrației nu suportă critica nici a cugetării practice. Dacă ar fi avut rațiuni suficiente, democrația s'ar fi impus în toate țările și în toate timpurile prin însăși tăria internă și ireductibilitatea rașunilor ei suficiente. Datorită faptului că e atât de mult criticată, că în domeniul realizărilor practice e atât de insuficientă, democrația nu se poate sprijini nici pe o metafizică raționalistă (Kant) nici pe finalități sociale practice (J. J. Rousseau și enciclopediștii).

Încercarea de a justifica democrația prin creștinism (protestantismul socialist) e o profanare. Creștinismul admite democrația — dar ca o înfrățire în Hristos. Deasupra demoului suveran — Dumnezeu rămâne Stăpân și Monarh. Creștinismul nu admite *demoteismul* — îndumnezeirea poporului, deoarece poporul îndumnezeit se substituie lui Dumnezeu Tatăl. În creștinism-democrația rămâne într-o situație subordonată. În creștinism — unde principiul ierarhic diferențiază categoriile sociale și spirituale — democrația se subordonează ierarhiei. Și fiindcă în planul concret al existenței popoarelor, pe vârful cel mai înalt al ierarhiei stă monarhia, democrația se supune monarhiei.

Democrația e posibilă numai în statele creștine, unde reprezentantul lui Dumnezeu e monarhul. O democrație fără monarh formează o stare de debandadă socială, un haos. *Grecia de aceea e haotică fiindcă democrația ei s'a eliberat de sub jugul divin al monarhiei.*

Puterea aparține numai monarhului. În Grecia, decând poporul sau decând în numele poporului demagozi iresponsabili au alungat

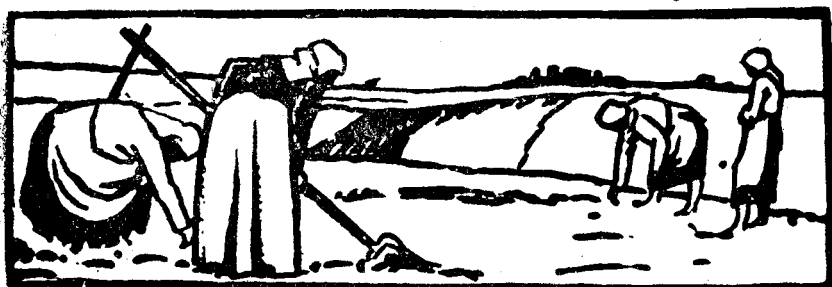
monarhia, viața politică și socială este o continuă răzvrătire împotriva principiului ierarhic al puterii. Dar pentru că democrația fără monarh nu se supune ierarhismului, nu se poate acolo consolida o putere. Din potrivă, puterea în mâinile demagogilor democrației ne apare ca un măr al discordiei, ca un interminabil prilej pentru lupta civilă. În Grecia se repetă, cu multiple aspecte al unuia și aceluiași fenomen, intrarea în haos politic, fiind suprimat principiul ierarhic. Într-o stare haotică, într-o democrație necreștină, deci anticreștină, Pangalos nu obligă mai mult decât Condilis, și ambii mai mult decât un al treilea demagog.

Există o logică a democrației — aceia de a răsturna grinzile clădirii unui stat, imediat după ce a fost smulsă dela locul ei de bază *piatra din capul unghiului* — adică monarhia. Logica democrației duce la anarhie. În Grecia nu există o viață politică organizată, Grecia nu este un organism solid, este un corp dezorganizat, fiindcă organismul trăește numai în ierarhie. Biruința anarhiei asupra ierarhiei este biruința bolii asupra vieții — moartea. Dacă Grecia nu va intra în ierarhie, va dispărea în anarhie, în moarte.

Dar fiindcă un popor nu dispărea cu iuteala unui organism covârșit de boală, trecând prin febra anarhiei democratice, se poate întoarce la ierarhie, la *monarhie*, prin diferențierea forțelor ce se luptă, și prin inegalitatea raporturilor de forță, care termină prin a supune forțele, unui principiu triumfător: principiului monarhic. Toate democrațiile republicane, radical socialiste, și democratico-socialiste vor sfârși prin a intra în monarhiile creștine, sau — ceia ce ne sugerează istoria — în creștinismul monarhic. Un mic exemplu din imensitatea fenomenologiei istorice: republicanismul democrat al Marelui revoluționar francez a terminat prin a consolida ierarhiile monarhice. Dacă Mirabeau, ar fi fost profet, ar fi întrezărit că între Ludovic al XVI-lea ca monarh din grația lui Dumnezeu și între congresul dela Viena din 1815, care a afirmat prin Sfânta Alianță, drepturile imprescriptibile ale monarhiei există o legătură de logică de fier. Revoluția care s'a interpus pentru un timp scurt între aceste două manifestări ale principiului monarhic a fost un eveniment de suprafață: nouă ne servește ca un contraargument împotriva tumultului haotic al deslănțuirilor democratice. În altă ordine de idei — se poate dezvolta un alt aspect al tezei monarhice: istoria unui popor tinde spre porțile împărăției lui Dumnezeu. Calea spre ele — e monarhia. Democrația e groapa de alături.

Poporul grec va eși biruitor din anarhia democrației raționaliste și peste acești Pangalosi, peste acești Condiliși își va restitui monarhia, ca să intre în istorie și în divinitatea monarhică.

G. M. IVANOV

Visul Lenuței

— Poveste pentru fetițe de patru-spre-zece ani, dar potrivită și pentru femeile mai în vârstă —

I.

Lenuța e o fetiță bună, cuminte și ascultătoare, așa cum s'ar cădea să fie toate fetițele. Pentru bunătatea ei o iubesc nespuse de mult atât părinții, cât și colegile ei de școală, și profesoarele.

Nici-odată nu se ceartă cu nimeni, își prepară regulat lecțiile, iar caietele ei sunt foarte curate. Nu întoarce vorba părinților. Vorbele ei sunt totdeauna foarte cuminți, încât e o adevărată plăcere să stai de vorbă cu dânsa.

Modestia Lenuței e fără pereche. Nu se plimbă niciodată pe „corso“ ori prin alte locuri oprite. Ea zice:

— Legile școlare nu permit unei eleve să se plimbe pe „corso“, iar eu mă supun acestor legi. Și-apoi, eu am numai patru-sprezece anișori. Nu sunt fată mare. Eu trebuie să-mi văd de matematică, fizică, geografie, chimie și franceză. Nici-odată plimbările pe „corso“ n'au înmulțit cunoștințele de matematică ori fizică ale unei eleve.

Vedeți, aproape am uitat să vă spun, Lenuța mai e și frumușică. Obrajii ei sunt frumoși ca ai sfintei Cecilia, a cărei iconiță e atârnată de-așupra așternutului ei. Ochii ei sunt albaștri ca Oceanul pacific de pe harta Americii, și încercuți cu sprâncene negre. Părul ei castaniu i-se lasă pe umeri în bucle lungi, — un păr bogat și frumos, pentru care multe fete o invidiază.

Câte-odată, cu mâinile încolăcite în jurul capului se uită în oglindă. Apoi, își îndreaptă privirile spre cer, zicând în gândul său:

Din volumul „Povestiri pentru copii“, ce va apare în curând.

— Doamne, mulțumescu-ți că m'ai făcut frumoasă. Eu o să-ți fiu recunoscătoare pentru acest prețios dar. O să-mi fac frumos și sufletul, așa încât frumusețea mea trupească să fie o adevărată oglindă a frumuseții și curățeniei sufletului meu!

II.

Și acum, după-ce cunoaștem pe Lenuța, să-i spunem povestea. Într-o după-amiază de primăvară, după-ce și-a învățat lecțiile, s'a apucat să citească povestea Ilenei Cosinzenei celei măiestre și cu părul de aur. Când smeul a furat pe Ileana Cosinzeana, Lenuța a simțit că i se strânge inima de durere și a vărsat câțiva stropișori de lacrimi. Dar când viteazul Făt Frumos a alergat pe-un cal alb ca spuma s'o scape din ghiarele smeului, pe buze i-se întipări un drăgălaș zâmbet de fericire. Așa era Lenuța, se bucura și de fericirea altora. După citirea povestei, cine știe prin ce întâmplare trecu prin fața oglinzii. Incolăcindu-și și acum mâinile pe după cap, se privi prelung, zâmbind și zicându-și:

— Așa va fi fost și Ileana Cosinzeana!

În clipa următoare însă i-se ivi o ușoară încrețitură pe frunte, iar zâmbetul de pe buze îi pieri.

— Ah, — își zise oftând din adâncul inimii, — părul meu nu e de aur, ca al Ilenei Cosinzenei... Doamne, de ce nu am și eu păr de aur?

Lenuța, până în clipa aceea, a fost totdeauna mulțumită cu sine. Avea părinți buni, sănătate și frumusețe. Ce-i mai lipsea? Când vedea pe câte-o fetiță cu haine mai frumoase ca ale ei, n'o invidia.

— Eu sunt îndestulată cu hainele mele, — își zicea. Cum sunt, cum nu sunt, mi le-au cumpărat scumpii mei părinți...

Cerca și acum să alunge gândul părului de aur, dar nu putea. Îndrăgise nespus de mult pe Ileana Cosinzeana și dorea să aibă păr de aur, ca ea. Era o dorință nebună, căreia nu putea să-i reziste.

Cum se tot gândia și socotia, privirea ei căzu de odată asupra unei sticle ce era așezată pe dulapul din față oglinzii. Era o sticlă cu apă oxigenată, pe care mamă-sa o cumpăraseră ca să schimbe culoarea unei stoffe de lână.

— Bravo, — făcu Lenuța bătând vesel din palme. O să am și eu păr de aur, ca Ileana Cosinzeana...

Ea știa, că apa oxigenată dă părului o culoare blondă, aurie.

III.

În seara acelei zile, înainte de culcare, a îngenunchiat ca de obicei înaintea patului ca să-și zică „Tatăl nostru“ și „Ingerelul“. La „Tatăl nostru“ făcu două greșeli, iar „Ingerelul“, nu putu să-l zică decât pe jumătate. Când, după acest jumătate de „Ingerel“ își făcu o sfântă cruce, n'a mai simțit o ușoară bătaie din aripi de-asupra capului, ca altădată.

— Ah, sunt prea agitată, — își zise, simțind că tremură în tot trupul. Dar, o să-mi treacă mâne dimineață, după-ce... după-ce îmi voi spăla părul cu apă oxigenată...

*Cu părul meu de aur
Lăsat frumos pe spate
O să mă duc la școală..*

Își ascundea capul sub plapomă, apoi iar și-l scotea, își închidea ochii și iar și-i deschidea, până noaptea târziu... Abia către miezul nopții simți că i-se lasă ca o greutate pe pleoape...

De-odată, ca împinsă de-o putere nevăzută, se ridică din așternut și o luă către dulap. Repede, repede, acolo înaintea dulapului își spăla părul cu apă oxigenată, apoi, huștîluc! în pat sub plapomă. Dar, i-se părură de-odată că aude o șoaptă venită din mari depărtări și un răs batjocuritor.

— Rău ai făcut Lenuța că nu te-ai îndestulit cu frumsețea pe care ți-a dat-o Dumnezeu... O să vezi tu ce-ai să pățești...

— N'o să pățesc nimica, — răspunse Lenuța glasului venit de departe.

Să făcu buburuz sub plapomă, așteptând cu înfrigurare să se facă ziuă. Avea o presimțire că mamă-sa o s'o sărute pe creștet și să-i zică:

— O draga mamei, cât ești de frumoasă cu părul tău de aur...

— Și-apoi, la urma urmelor, — își mai șopti zâmbind în întunericul nopții, — ce-o să pățesc? O să vie Făt-Frumos să mă ducă în palatul lui de aur, și atât... Dar eu, o să duc cu mine și pe tata și pe mama... Ah, ce bine va fi atunci...

De-odată, a fost nevoită să-și întrerupă firul șoaptelor. În dreptul ferestrii se auzi un șgomot surd, urmat de-un pocnet. Fereastra se deschise larg, ca de-o mână nevăzută. Un smeu cu șapte capete își făcu intrarea...

Lenuței îi tremura cămășuța pe trup și sângele îi vine. Inimioara îi bătea cu putere, de credea că vrea să-i iese din piept. Repede, repede, își vârî capul sub plapomă.

Dar, ce folos! Smeul se apropie de pat, dete în laturi plapoma, își fixă cei șapte ochi (căci avea numai câte-un ochiu la un cap), asupra Lenuței și îi grăi:

— Ah, te-am regăsit, scumpa mea Ileană Cosinzeană! De mult, de mult te caut!

Cu ochii scăldați în lacrimi și silabizând cuvintele, Lenuța răspunse:

— Pardon, smeule, dar eu nu sunt Ileana Cosinzeana... Eu sunt Lenuța, elevă în clasa a treia secundară. Ai greșit adresa, cum vezi...

— Vorbe goale, — făcu smeul, spumegând de mânie. Pare-că eu n'aș vedea frumosul tău păr de aur... De ce mi-a dat Dumnezeu șapte ochi?

— Pardon, smeule, — reîncepu Lenuța plângând cu hohot. Părul meu nu e de aur... Culoarea lui adevărată e castanie, dar eu, într'o clipă de nebunie l-am spălat cu apă oxigenată...

— Vorbe goale, — răcni smeul iar. Și fără altă vorbă își întinse

vârful degetului celui mic, ridică pe Lenuța și o vâri într'un sac. Apoi, legă sacul în dreptul grumajilor Lenuței, așa ca să-i rămână numai capul afară, o înșfăcă în spate, își întinse negrele-i aripi și — pe-aici ție drumul...

Și sburară, mare, sburară, ca vântul și ca gândul. Străbătură Europa, Oceanul Atlantic, America, Oceanul Pacific, și ajunseră în țara smellor, o țară cu păduri și câmpii frumoase, iar în mijlocul unei poteni cu un palat măreț de marmoră. Era palatul smeului.

Oprindu-se din sbor, smeul se așeză pe iarbă în fața palatului, ca să mai răsuflă. Dar, n'apucă să se așeze bine, când, dintr'odată se porni o suflare de vânt dulce. În zare se ivi un călăreț frumos, atât de frumos, încât la soare te puteai uita, dar la el ba. Și era cu părul de aur.

— E Făt-Frumos, — își zise Lenuța, înviorându-se la față.

— E Făt-Frumos, — își zise smeul, scoțându-și buzduganul.

Călărețul, după-ce ajunsese în dreptul lor își opri calul și aruncă Lenuței o privire fugară. Apoi, prinse frânele calului și dete să plece.

— Făt-Frumos Făt-Frumos, — strigă atunci Lenuța cu glasul desnaădejdei, — scapă-mă din sacul smeului.. Eu sunt.. Ileana Coșinzeana...

— Vorbe goale, — îi răspunse Făt-Frumos, zâmbind batjocoritor. Pardon, domnișoară, dar, dumneata nu ești Ileana Coșinzeana... Ești Lenuța, elevă în clasa a treia secundară...

— Dar nu vezi părul meu de aur? — mai strigă Lenuța scoțind un dureros geamăt.

— Vorbe goale, — grăi iarăși Făt-Frumos. Eu am numai doi ochi, dar văd mai bine ca smeul tău cu cei șapte ochi ai lui. El e desigur un smeu modernizat, ca cei din piesele lui Victor Eftimiu. Dar eu sunt un Făt-Frumos veritabil și știu, că părul dumitale e castaniu și că într'o clipă de nebunie l-ai spalat cu apă oxigenată. Complimentele mele, adorabilă domnișoară...

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, — mai gemu Lenuța, văzându-l că vrea să dea pintoni calului. Ai dreptate, eu sunt Lenuța... Fie-ți milă de mine, scoate-mă din sacul smeului și du-mă la mama și la tata... Vai, trebuie să mă duc la școală, că avem extemporal...

Făt-Frumos se porni pe răs, apoi dete pintoni calului, strigând Lenuței:

— La ce să te mai duci la școală, frumușico? O să te vadă dirigenta de clasă cu părul oxigenat și o să-ți scadă nota la conduită... Iar mama dumitale, ce crezi, că o să mai recunoască în dumneata pe Lenuța cea de odinioară, cea bună, cuminte și ascultătoare?

Și în vreme-ce vorbele argintii ale lui Făt-Frumos se pierdeau în zare, smeul, ridicându-se, porni cu sacul de-a umăr spre palatul cel de marmoră.

— Tată! Mamă! Nu mă lăsați, — țipă Lenuța ca din gura șarpelui...

IV.

Și... se trezi. Lângă patul ei, mamică-sa, o privea îngrijorată.

— Ce-ai visat, draga mamei?

— Ah, mamă, — răspunse Lenuța, — tremurând și aruncând o privire către dulapul cu apa oxigenată, — am avut un vis urât, urât...

Lipindu-și capul de sânul mamei sale îi povesti visul. Apoi... se ridică repede și fugi la oglindă.

— Ah, ce păr frumos mi-a dăruit Dumnezeu, — strigă veselă. Ce bine e, că nu mi l-am vopsit... Ce bine e, că a fost totul numai un vis... Ah, a fost un vis trimis de Dumnezeu...

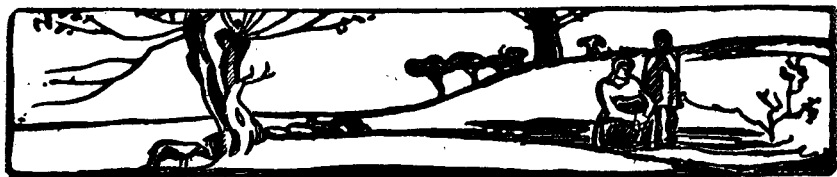
Un dulce sărut al mamei fu răspunsul...

* * *

Ce să vă mai spun? Lenuța a părăsit, gândul vopsirii părului. A devenit fetiță bună, cuminte, ascultătoare și modestă, cum era mai înainte. În clasă e cea dintâi, iar la conduită are nota zece. Frumusețea ce i-a dăruit-o Dumnezeu e și astăzi o oglindă a sufletului ei curat și frumos.

SEPTIMIU POPA

Insemnări literare

Liviu Rebreanu

— Cu prilejul ediției a III-a din „Golani” —

Înțeles și apreciat de contemporani, d. Liviu Rebreanu a urcat vertiginos scara faimei literare. Azi, dsa stă, neîndoelnic, printre fruntașii literaturii române moderne. Și, dacă, fără nici un alt gând de cât acel al unei cercetări critice nepărtinitoare, ne întrebăm căror cauze se datorește acest succes franc și important, vom avea prilejul a desbate unele chestiuni însemnate din lumea literilor noastre. Unii au afirmat că importanța scrisului dlui Rebreanu și deci succesul său, s'ar fi datorit *obiectivismului* său literar. Că adică, în tratarea subiectelor alese de dsa, a păstrat o atitudine cu totul neutrală, mărginindu-se să fie un simplu tălmăcitor de mare talent al oamenilor, lucrurilor și vieții, din jur. Aceasta ar mai însemna, că orice năzuință de a da scrisului său e emotivitate oarecare, a fost înăbușită dintr'un început, ca fiind pernicioasă operei de artă. Descotorosirea literaturii de orice sentiment, și promovarea ei pe câmpul unui imperturbabil obiectivism, cât mai intelectual cu puțință. Ridicarea operei de artă deasupra ori cărei legături cu persoana literatului, cu trecutul, cu oamenii și cu pământul, în preajma cărora s'a produs acest fenomen de sine stătător, eșit din el însuși, trăind prin sine, fără scop, fără legături și fără vrastă. Lăsând problema întreagă pe seama criticilor de meserie, noi vom face numai ușoare observațiuni. Mai întâi, cetitorii lui Rebreanu, credem că habar n'au de chestia obiectivismului său literar. Celor mai mulți — și poate nu celor mai răi — nici prin minte nu le trece să se întrebe de ce le place „Ion”, „Pădurea Spânzuraților”, sau „Golani”. Ei cetesc, merg până la sfârșit cu povestitorul, sau, să zicem, cu personajile din povestire, simt o plăcere urmărind firul și după ce-au terminat, exclamă fiecare ceva, după fire, exclamații pe care le-am putea sintetiza prin trei vorbe: o carte bună. Și după aceea, fie că o recomandă și altuia, fie că de anumite lucruri din carte, se folosește sufletește — conștient sau inconștient — în

cine știe ce prilej... Sau poate, totul se mărginește la o euforie trecătoare, care ține cât lectura, totul pierzându-se apoi în noianul — pe care nimeni nu l'a deslușit până acum — înconștientului, cu viața lui fantastică, a fiecărui cetitor... Nu în problema obiectivismului literar, găsește cetitorul obișnuit — adică cetitorul pentru care în cea mai mare măsură sunt scrise lucrările literare — plăcerea de a duce până la sfârșit o citire. Cu cât cetitorul e mai „absent“ asupra acestor chestiuni, cu atât lectura lui e de-o mai bună și sinceră calitate. Așa că nu credem că opera literară a dlui Rebreanu este luată în considerare de masele de cetitori, din ce în ce mai mari, fiindcă este obiectivă. Alurea trebuiesc căutate izvoarele cele adevărate.

Dar reținând încă puțin problema, vom adăoga, în al doilea rând, că e foarte elastică această chestiune a obiectivismului literar. Nu numai la Rebreanu, dar chiar la acei literați „voit obiectivi“ din ultima vreme, ideea acestui obiectivism e foarte elastică și vagă. Din moment ce scrisul ese din mintea și sufletul unui om, iar nu se produce ca o încarnație a vreunui spirit slobod, noțiunea unui obiectivism absolut nu poate exista. Incepem deci să cântărim: mai obiectiv, mai puțin obiectiv. Și atunci, care este îndreptarul? Acest îndreptar va fi deci și el mai obiectiv sau mai puțin obiectiv. Și așa, la infinit. Un supărător relativism, ne strică toată treaba. Dar chiar ca expresie literară propriu zisă, un obiectivism absolut nu poate fi înfăptuit. Din moment ce un literat e constrâns să califice oamenii și situațiile din lucrarea sa, nu mai poate fi obiectiv. Când unei împrejurări îi spune „tristă“, și alteia „veselă“, de unde putem ști noi, că aceleași situații nu vor părea cu totul altfel, altora, și atunci?.. Unde e obiectivismul? Ori, neputându-se înfăptui un obiectivism ideal absolut, problema obiectivismului rămâne mai mult sau mai puțin, o speculație critică; o atitudine, sau un „pium desiderium“ vag...

Romancierul nostru a isbit să cucerească, după părerea noastră, pentru cu totul alte merite, — de data aceasta, precise, vădite. Dintr'un început, d. Rebreanu s'a prezentat cu o mare cinste în scrisul dsale. A scris curat, așa cum i-a poruncit sufletul său. Nici o alterare n'a căutat să aducă firului care se țesea din sufletul său, minunat de-o lume interioară bogată și pornit să-și vădească această lume și altora. Nu l'a momit nici retorica literară, dar nici pornirea aceea — în mare cinste azi — de a chirci expresia, de a ucide sufletul în expresie, de a „falsifica“ într'un cuvânt. D. Rebreanu, pare a zice mereu: „iată: acesta sunt!. Primește-mă sau repudiază-mă, dar eu acesta sunt!..“ Și vedeți, aceasta place, fiindcă așa-i omenesc, așa-i viața în formele ei cele mai adevărate. De ce, în trailul de toate zilele spui de-un om care e așa cum îl arată toată ființa lui: „îmi place de omul acesta“; iar de unul care molfoleşte nu știu ce „atitudini voite“, și-se face desgust și spui: „deși ar părea ceva de capul lui, dar nu-mi place de ell..“ Așa și în înfățișarea „literară“ a cuiva. Limba și stilul dlui Rebreanu nu sunt perfecte (ba uneori, în „Golaniil“ au supărătoare greșeli și ruperi) și totuși îți place de Rebreanu mai mult decât altul, care, deși ar fi îmbrăcat mai bine, ca formă, dar se înfățișa falsificat,

altfel în expresie de cât este în suflet. Omul simte pe om, și nimic nu-i sare mai lesne în ochi de cât „strâmbătura“ cuiva, de a părea altul de cât este. O, și mai ales Românul!..

Dar atât încă n'ar fi fost deajuns. O altă piatră unghiulara a scrisului dlui R., este *omenescul* din toate bucățile dsale. Departe de a-și culege elementele lucrării sale din cine știe ce regiuni neinteresante și de multe ori imaginare, dsa le culege din marea frământare care se sbate pretutindeni în jurul său. „Sunt om, și pentru oameni e făcut sufletul meu“, pare a zice scriitorul în clipele de reculegere artistică, de fomentare literară, de pregătirea fenomenului literar... Fără să facă profesie de credință, fără intențiune, fără „teză“, fără presupunție, el redă în forme literare, elementele culese din viața care huește în jur, care e topită din dureri și nădejdi, rău și bine, urât și frumos... Scriitorul are *viziunea* vieții, în complexitatea ei. Și firește, redarea acestor vizluni, interesează. Oamenii, oricât ar părea adevărat contrariul, au sentimentul unui solidarism uman. Scriitorul e solidar cu cele strânse din marele infern uman, cetitorii solidari cu ceea ce grăește scriitorul, iar din toate se țese acel solidarism, care pare a de cel de pe urmă senz vieții, în hăurile chinuitoare de gânduri ale ei, pe căile veșniciei...

Iată pe Neculai Tabără „proslul“, împins, lovit, aruncat fără vină, de omul civilizației, conductorul trenului, care n'are vreme să se ocupe de niște proști de țărani. Aglaia Bujor „dăscălița“ de sat, care cu prilejul durerii unui dinte, își plimbă prin față toată viața ei nemernică, mistuită într'un sat, lipsită de-un ideal, de-o țință mai înaltă... Copilul Bibi, asuprit și lovit de mama lui vitregă... Ion Mititelu, cu viața trudnică, învățită în jurul gândului că va câștiga la loterie, și lăsându-se de joc tocmai când norocul venise... Nevasta lui Ion Bolovanu, care-și plânge la sicriul soțului, viața ei mistuită fără rost, alături de-un om care i-a fost dat cu deasila, pe când toți cei din jur cred că plânge pe mort...

Și iată pe Filibaș aprodul, cu viața lui chinuită, cu familie numeroasă, trăind toți într'o singură odaie: „el cu nevasta și cu cei doi copii mai mici, dormeau într'un pat, fata cea mare și trei copii în altul, iar băiatul, căruia tatul său îl spunea „cal bătrân“ și care avea șaptesprezece ani, dormea jos, căci el nu trebuie să fie moftoros...“ Persecutat de dl șef de birou Sulea (un prototip de stupiditate sufletească) el, totuși, crede că lucrul s'a schimbat, fiindcă într'o zi, șeful, vesel peste fire din pricină că aprodul îl adusese niște bani crezuți pierduți, îi dăduse mâna... Din pricina aceasta, sârmanul Filibaș, croește un vis de fericire, lertarea unei amenzi, avansarea, vis, care se năruie a doua zi, când acelaș șef de birou, îi cere destituirea fiindcă găsește „praf pe mese“, dar în realitate fiindcă cu o seară mai înainte, prăpădise aceiași bani, la o partidă de cărți, acasă la director... Sârmanul Filibaș dat afară din cabinetul șefului eși și închise ușa cu băgare de seamă ca să nu facă sgomot. Inima i-se sbătea în piept ca o pasere rănită. Ii veni în minte nevasta care o să plângă... Și deodată i-se păru că a căzut de undeva, dintr'o înălțime

mare și cade, cade mereu fără să se poată agăța de ceva, fără să ajungă odată la pământ... Se răzîmă de pervazul ușii, ochii i-se umplură de lacrimi...”

Întâlnim apoi pe borfașii din „Colcușul“, în păduricea din jurul Pucureștiului, sărmane epave ale vieții sociale, trăind pentru hoție, bătae, trândăvie și joc cu gazuri. Tabloul vieții lor e sumbru și dureros... Parcă ar fi niște dihanii rău-făcătoare, trăind în preajma marelui oraș și invadând, din vreme în vreme, în el, spre a-i hrăpi o bucată de pâine amară și otrăvită... În acest fragment de-un impunător tragism, găsim și unul din cele mai impresionate tablouri: „Încetul cu încetul, noaptea se coborî pe pământ cu pași de lup, învălindu-l cu o mantie vînată închisă, cusută cu mii de mii de stele. În zare, orașul începea a-și aprinde faclele sale galbene, răspândind în văzduh o ceață molatică și alburie, amestecată cu un vîlmășag de sgomote lîncezite...”

În cele din urmă, fresca este complectată cu Toader Căpătină, slugă bătută, care acasă la el devine stăpân bătăuș, și cu „golanii“ Margareta și Gonea Bobocel, fata pierdută și golanul întreținut de ea, în clipele despărțirii lor, o despărțire banală, și simplă, dar sguđuitoare prin realismul ei dramatic.

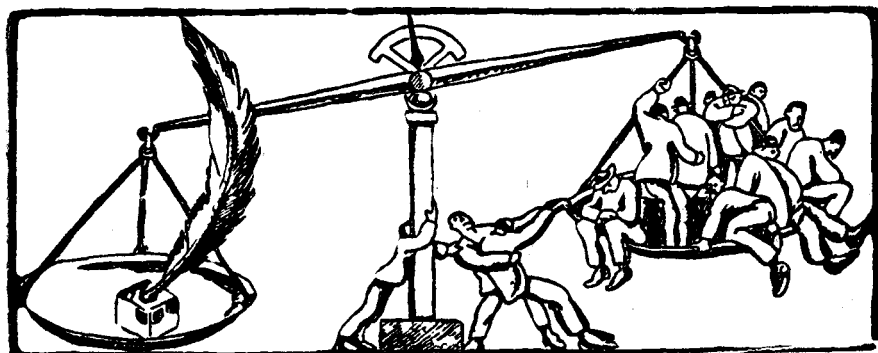
Iată de ce, cartea lui Rebreanu a interesat și a prins sufletele, a făcut să vibreze în noi tocmai coarda sensibilă a solidarismului uman, dându-ne viziunea veridică a suferinței omenești; umbra neli-niștitoare a vieții însăși...

„Golani” aceștea crăinicesc ivirea lui „Ion”, acea mare și adevărată înfățișare a unei bucăți din însuși trupul sufletesc al neamului acesta. Pășind normal, de la aceste fragmente de viață, scriitorul îmbrăcînd hlamida romancierului, se încumetă să ia în considerare însăși prezentarea cea mare a corpului social din care e și el o celulă. Și „Ion” a venit și a învins. Era cea dintâi mare încercare de sinteză isbutită. Vom lămuri altădată de ce, la rîndul lui, „Ion” a fost un triumf.

În afară de orice intenții și orice teorii, iată de ce, credem noi, literatura dlui Liviu Rebreanu, a promovat atât de repede spre o notorietate, care aproape nu are nici un detractor.

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Propagandă

Părintele Cristache și învățătorul Irimia, dirigintele școlii din Pângarii de sus, nu-și găseau locul de grijă, că dl avocat Stamatiu nu sosise la timpul hotărât. Părințele, peptănându-și cu degetele rășchirate, barba mare și roscată, privea întrebător spre învățător, care măsura cu pași largi salona urzilor mirosea tare a „adicolon“ împrăștiat fără cruțare de doamna învățătoare, ce făcuse anumite pregătiri pentru primirea unui oasăz așa de subțire. Deodată, doamna învățătoare, cu fața tare tristă dar cu părul încrețit cu multă grijă, se ivi în ușă.

— Să știi Nicule, zise ea către Irimia, să știi că m'am *compromis definitiv*. Bine frate, nu-l *posibil* să stai o oră jumătate cu mâncarea pe mașină. Supa s'a făcut terciu, s'au sfărmat tăiței, iar friptura e pe jumătate arsă. Să știi că eu nu pot servi asemenea mâncări. Nu! Nu!

Și făcând un botișor plin de gingașie, dispăru.

— Apropo de mașina coanei Lenuțe, oare nu i s'o fi stricat mașina lui Stamatiu? Ce zici profesore? Întrebă părintele cu îngrijorare.

— Păi știu eu? Și când mă gândesc că la 4½ are să se adune lumea, mă apucă amețea.

Din depărtare se auzi goarna unui automobil. Irimia se repezi afară spunând din fugă:

— Cred că vine; spune-i Lenuțe părinte.

După câteva clipe se ivi la cotitură un frumos automobil, care intră în curtea școlii cu o viteză nebună. Domnul avocat Stănică Stamatiu, candidatul partidului liberal, venit la putere, învățat în blănuri mari, ședea răsturnat în fund și din toată mândra lui făptură nu se

vedea nimic, fața fiindu-i acoperită cu masca pe care străluceau ochelarii de mică.

— Bine-ați venit cocoane Fănică, zise părintele curbându-se din șale, când domnul avocat Stamatîn își făcu apariția urmat de învățător cu fața veselă zimbitoare.

Fănică Stamatîn, avocat de mână întâi în capitala județului și vechiu ostaș al partidului de multă vreme ofta după un scaun de deputat care, în sfârșit, i se oferise acum. Venea la Pârgarii de sus, sat mare, unde lupta se da cumplit între guvern și opoziție.

Domnul Stamatîn, cu fața proaspăt rasă și pudrată, cu cărarea aleasă cu îngrijire, pomădat cu îmbelșugare se opri înaintea oglindei pentru a-și potrivi cravata, își netezi tâmplele brumate de timpul neîndurat, apoi se întoarse spre învățător, cu un aer de binevoitoare protecție:

— Dragă profesore, aseară la Club am vorbit cu revizorul numai despre dta. Te cunoaște bine. N'avea destule cuvinte de laudă pentru munca dta. școlară și extrașcolară, pe care te rog să crezi, noi le apreciem în justa lor valoare. Am vorbit cu prefectul și s'a aranjat ca îndată după alegeri să fii numit revizor de clasa a II. Nu, nu, te rog să nu-mi mulțumești, zice repede Stamatîn, această e o dreaptă rasplată a meritelor dta. și, după cum zicea revizorul, numai școala va avea de câștig în urma acestei numiri.

În timpul masei domnul Stamatîn avu o sumă de gingășii și atenții pentru doamna învățătoare, care se roșea tare la complimentele făcute cu atâta bunavoință de un orașan subțire.

— Crezi că stăm bine, părințele? Întrebă Stamatîn cu'n zimbet dulce.

— Nici vorbă, coane Fănică, nici vorbă, răspunde părintele cu multă convingere. Numai vedeți dv, trebuie schimbat primarele care s'a dat cu opoziția. Dv știți, ce să vă mai spun eu!

— Da, da! Zilele astea vine dizolvarea consiliului.

În școală, sătenii adunați două vorba prectului și-a învățătorului, ședeau grămădiți în băncile prea strâmte pentru ei și așteptau cu răbdare venirea cărturarilor ca să le vorbească.

— Va să zică cumătre Vasile, părintele și cu domnul profesor s'au dat cu guvernul?

— Păi firește, răspunde cel întrebat, doar acolo-i miera. Nu vedeți că *avucatul* Stamatîn a sosit în goana mare.

— A, ha! Stamatîn! Mare sculă! zice un moșneag, sugând cu poftă un capăt de țigară.

Când Stamatîn urmat de preot și învățător intrară în școală, se făcu tăcere. Câțiva țărani se ridicară în picioare, dar cea mai mare parte rămase pe bănci și priveau cu multă atenție spre noul venit.

— Fraților, stăpânirea în înțelepciunea ei și totodată grija ce o are pentru bunul mers al treburilor, a hotărât o listă de oameni de seamă și cu greutate, care trebuie să se aleagă deputați. Dl avocat Stamatîn, care este pus pe această listă, a venit la noi ca să ne grăiască de planul dsa. de lucru ca deputat. Să-i dăm ascultare.

Părintele se așeză pe-un scaun mai la oparte dând loc lui Sta-

matin, care, cu pasul sigur și dârz veni la catedră. Sorbi din paharul cu apă, își încheie haina și zmcuind manșetele cari se ascunseseră în mâneci, rosti cu glas sigur de sine:

— Cetățeni, vremurile tulburi de acum, opera unor demagogi cu idei subversive, care tind să provoace o cumplită buliversare a ordinii sociale, căutând să clădească o nouă ordine într'un stat ridicat din dărâmurile ce ei le-ar face, ne îndreptătesc a privi cu toată scrupulozitatea la drumul pe care trebuie să pornim, din răscrucea unde ne găsim acum!

Și cum domnul Stamatîn urcase tonul, pronunță „răscrucea“ cu voce plină, și complectă fraza cu'n gest repezit, un țăran mai bătrân șopti la urechea unui flăcăuș de lângă el:

— Oare pe cine sudue amu, măi Costache?

— Da nu sudue bădiță, *grăește politică*.

— Ei pe dracu, n'ai auzit cum a răcnit *răscrucea*?

— Păi vorbește politică adâncă, n'o putem pricepe noi.

Părintele Cristache privea la Stamatîn plin de admirație și aproba din când în când, iar Irimia plecându-se la urechea sfinției sale șopti:

— Mare orator!

Domnul Ștefan Stamatîn urmă înainte aceiași vorbire pășărească, din care țărani nu pricepeau nimic. Cu gesturi largi și pline de elocvență arăta „auditorului“ importanța partidului în numele căruia vorbea, se repezi cu strășnicie asupra candidaților din opoziție, pe care îi hăcui cu gesturi luți și tăioase și termină cu laude mari pentru toți candidații de pe lista guvernului, recomandând să fie votată întreaga listă, fără nici o schimbare, pentru binele tuturor. După care, obosit și asudat se retrase dela tribună, zmcuind cu'n gest grațios batista din buzunarul de sus al hainei.

Pe când Stamatîn, așezat lângă părintele Cristache, își ștergea sudoarea muncii sale și ducea des ia nas batista parfumată ca să alunge mirosul de tutun prost și cojoace încinse de căldură, domnul învățător Irimia se pregătea să completeze pe „conul Fănică“ vorbind mai pe înțelesul tuturor. Dar mai înainte de-a ajunge el la catedră, dintr'un colț, de lângă o fereastră, se ridică un țăran bătrân și netezindu-și mustățile cu dosul palmei, rosti blând:

— Ași spune și eu o vorbă, dacă nu va fi cu supărare.

— Mă rog, poftim, zise cu veselie domnul Stamatîn.

— Poftim aici sus frate Mitrule, rosti blând părintele.

— Ferit-a sfântul; nu-i de mine acolo!

— Ba nu, nu, poftim aici, îl îndeamnă Stamatîn.

— Nu se poate coane Fănică, doar eu nu pot grăi ca din cărți, cum grăiți dv. Am să spun și eu, acolo, o vorbă țărănească și-o pot rosti și de-aici.

— Da mă cunoști, moșule? întrebă Stamatîn c'o nespusă bucurie.

— Da cum păcatele să nu te cunosc cucoane, doar te-am avut la un proces!

— Așa?! Eu nu-mi aduc aminte!

— Apoi vezi mata, n'ai fost avocatul meu, l'ai apărat pe Costache Buruiană, cu care mă judecam pentru niște pământ. Și mata mi-ai amânat procesul trei ani, până când cu mare trudă l'am câștigat.

Fața domnului Stamatîn se întunecă și repede aprinse o havană ca să alunge gândurile rele ce-l năvăleau.

— Poftim vorbește Mitrule, zise părintele.

Mitru își potrivî sumanul ridicând pe rând umerii, își mai șterse odată mustățile și rosti încet, rar și fără mânie:

— Oameni buni, din toată vorbirea mândră a lui conu Fănică, eu am înțeles două lucruri: că trebuie să votăm lista de deputați hotărîită de stăpînire și că dacă ne place unul, trebuie să-i votăm pe toți, că altfel se împart voturile. Asta-i o socoteală bună, cu atât mai vârtos că pe listă avem tot oameni de samă, unul și unul, de pildă: Conu Iorgu Stavropol, boer de baștină, moșier din moși strămoși, cu mare dragoste de norod. Poate că unii dintre dv. nu-l cunoașteți bine, da eu tare bine-l cunosc, bată-l norocul să-l bată! Dumnealui îi acel vestit boer, care lua 50 de bani de fiecare găscă ori rață prinsă pe iazul din marginea satului, iaz mare cât cupriuzi cu ochii. Dumnealui îi acela care făcuse un soi de socoteală că lua 12 lei pentru vâratul unei oi, și pe vremea ceia oia se cumpăra cu 12 lei, așa: că norodul care avea oi, le cumpăra în fiecare an dela diul, măcar că oile erau fărănești. Dumnealui îi acela care avea tocmiți oameni, fără frică de Dumnezeu, ca să vâre cireada satului pe-o margine de lan și pe urmă să aducă vitele la curte și să ia câte 2 lei de cap. Apoi, mă rog d-voastră oameni buni, mai mare dragoste de norod se poate? Mai vrednic *dipotat* care să ne vrea binele, se găsește?

Domnul avocat Stamatîn cu fața perdută privea nedumerit spre Irimia, care îl ghiontea pe părintele Cristache să oprească pe *orator*, să-i ridice cuvântul.

— Frate Mitrule, rosti blând părintele, n'ai dreptate; acestea s'au lucruri vechi; azi boerul n'are decât un petec de moșie, că toată a a dat-o țărănilor.

— Hei, rosti unul din fund, ursul săracul, nu joacă de voce!

— Păi, frate Mitrule, dacă ai de gând să vorbești așa înainte, am să-ți iau cuvântul.

— Vra să zică, nu putem vorbi cum ne taie capul și după durererea noastră, ci cum vreți dv.? Apoi bine, atuncea tac!

— Să vorbească cumătrul Mitru!

— Să vorbească bădița Dumitrache!

— Zii înainte, că-i zici bine!

— Grăește Mitrule! Spune și despre ceilalți ce știi!

Irimia se plecă la urechea lui Stamatîn:

— Opoziția ne lucrează rău!

— Dumneata ești responsabil de această stare de lucruri, răspunse Stamatîn, cu vocea înăbușită.

— Apoi oameni buni, să vă spun ce știu despre dumnealui, avocatul, conu Fănică. Om cu amărâtă dragoste pentru noi țărănimea!

Domnul Stamatîn se îndreptă spre uşă cu paşi grăbiţi, urmat de aproape de Irimia care vroia să-l oprească, pe când părintele Cris-tache, înlemnit pe scaun, privea zăpăcit în sala ce hohotea în urma lui „conu Fănică”.

Dupăce domnul Ştefan Stamatîn se înveli cu grabă în blănurile mari şi scumpe, zise cu ciudă învăţătorului, care şedea umilit lângă maşină:

— Dumneata şi popa aveţi să mi-o plătiţi scump.

După care maşina porni în goană nebună spre oraş.

VLADIMIR NICOARA

Problema stabilizării monetare

În materie monetară stabilitatea înseamnă sănătate și instabilitatea înseamnă boală. O monedă e boală indiferent în ce sens variază, fie că se urcă în valoare fie că scade.

Fenomenul acesta a fost observat din vechime și toate popoarele au căutat ca instrumentul de schimb, care în același timp e și un măsurător al valorii, să fie cât de stabil.

În timpurile primitive ale vieții economice bunurile se schimbau între ele în mod direct. Acest sistem de schimb a fost denumit troc. Cum el era foarte greoi, s'a căutat o marfă intermediară contra căreia se schimba ori și ce bun. La popoarele din Europa această marfă intermediară a fost vitele, de unde își are origina și cuvântul *pecunia* care derivă din *pecus*. La alte popoare s'au întrebuințat orezul, tutunul, bumbacul, etc.

Cum însă unei monete i-se cere anumite însușiri și anume: 1. să nu se altereze sub influența agenților atmosferici; 2. să fie ușor transportabilă, adică să aibe o valoare mare sub un volum mic, 3. să perfect divizibilă, adică divizată fie care diviziune să aibă valoarea corespunzătoare, s'a ajuns încetul cu încetul la metale, și în special la metalele prețioase argint și aur. De fapt azi aurul e moneda internațională acceptată fără discuțiune pe toate piețele lumii.

În timpurile trecute când mijloacele de locomoție erau lente și voiajurile nesigure, s'a găsit că e mai practic de a se depune moneda de aur în case de bani la anumite instituțiuni denumite bănci, și în locul aurului să se întrebuințeze bilete de hârtie care pot fi ori când sambursate cu aurul depozitat. Astfel au luat naștere băncile de emisiune, al căror menire e să acumuleze moneda de aur dintr'o țară și să emită în locul pieselor metalice bilete la purtător și rambursabile la vedere.

S'a observat cu timpul că nici o dată nu se prezintă toate biletele la rambursare și că în tezaurul băncilor de emisiune rămâne o cantitate de aur care nu e cerută chiar în timpuri de criză, și că prin urmare o bancă de emisiune poate emite mai multe bilete de cât au-

rul pe care îl deține, fără ca să riște de a nu putea face față angajamentului pe care îl are de a rambursa ori ce bilet la prezentare. Această observațiune a permis adaptarea oare-cum în mod automatic al circulațiunei monetare la circulațiunea bunurilor.

Intre cantitatea de mărfuri produsă într'o țară și moneda necesară circulațiunei acestor mărfuri se stabilește o proporție care e constantă pentru o anumită epocă și pentru o anumită țară. Cum circulațiunea pur metalică este oare-cum rigidă, de oare-ce cantitatea de aur ce circulă în omenire e supusă la variațiuni foarte lente, de ori câte ori s'ar produce mărfuri în cantități mai mari, — lucru ce se întâmplă adese ori în țările agricole, — echilibrul între circulațiunea monetară și cea a mărfurilor s'ar rupe, cea ce ar avea ca rezultat variațiuni în prețul mărfurilor. Ori, pentru o dezvoltare normală a vieții economice, trebuie ca prețurile tuturilor bunurilor și serviciilor să fie cât mai constant.

Cu întrebuițarea biletului de bancă, se remediază acest rău, menținându-se aproape în mod constant raportul între cantitatea de mărfuri produse și cantitatea monetei în circulațiune, continuând astfel la fixitatea prețurilor.

Prin urmare biletele de bancă reprezintă aur și mărfuri. Proporția între aurul și mărfurile care acopere biletele de bancă în circulațiune variază dela țară la țară, însă de obicei nu depășește raportul de $\frac{1}{3}$, adică din 3 bilete în circulațiune 2 reprezintă marfă și 1 reprezintă aur.

Rostul aurului așa dar e ca să mențină fixă valoarea biletului, și prin urmare și a prețurilor tuturilor bunurilor în circulațiune. Ori și ce bilet putându-se converti în aur la simpla prezentare a lui la ghișeurile băncii de emisiune, îl menține o valoare constantă.

Pe lângă acest rol aurul dela institutul de emisiune mai servește să soldeze eventualele deficite a balanței plăților a țării respective. Când o țară are o balanță pasivă, fie că a importat mai mult decât a exportat, fie din alte cauze și când acest pasiv nu'l poate solda prin credite obținute în străinătate, ea e obligată să exporte aur pentru soldarea acestui pasiv, aur pe care îl ea dela institutul de emisiune unde e acumulat

Scăzând aurul dela institutul de emisiune astfel încât raportul dintre el și biletele emise să fie ajuns la limita fixată de lege, — în exemplul nostru $\frac{1}{3}$ — se impune o retragerea de bilete din circulațiunea în proporția de 2 unități în bilete pentru o unitate de aur retrasă. În cazul acesta restrângerea circulațiunei poate să rupă iar echilibrul dintre monedă și bunuri, cea ce produce o perturbație în prețuri. Pentru evitarea acestor crize, banca de emisiune trebuie să ia măsuri ca aurul ce'l are depozitat să nu iasă în cantități prea mari, cu alte cuvinte trebuie să previe ca balanța compturilor să devină deficitară. Printre măsurile ce se iau în astfel de cazuri cea mai importantă e ridicarea scontului. Cu ridicarea scontului se scumpește creditul cea ce are ca efect că importul de mărfuri care e bazat pe credit să scadă. Scumpirea creditului favorizează și exportul, deținătorul

de mărfuri la export preferind lichidarea lor decât plata dobânzilor mari. Tot deodată, banul devenind scump atrage capitalul mobil de pe piețele mondiale, capital care caută remunerație. Astfel prin ridicarea scontului se restabilește balanța comercială și chiar acea a conturilor.

Când o bancă de emisiune se îndepărtează de regulile expuse mai sus, adică când emite bilete fără acoperire de mărfuri și neconvertibile în aur la un preț fix, ea face cea ce se numește inflație. În acest caz biletele emise de bancă neavând acoperire în mărfuri și nefiind convertibile în aur la un preț fix, contribuie prin cantitatea lor la ruperea echilibrului dintre circulațiunea monetară și cea a mărfurilor, cea ce provoacă o urcare a prețurilor tuturilor mărfurilor, și ne mai fiind convertibile în aur pierd forța lor de cumpărare pe piața mondială.

În astfel de condițiuni valoarea biletelor de bancă e supusă influenței a doi factori și anume factorului cantitativ și factorului psihologic.

Factorul cantitativ lucrează în sensul că reduce valoarea unității monetare astfel încât raportul între valoarea bunurilor în circulațiune și valoarea întregii monete să fie cel normal. De exemplu dacă într-o țară valoarea monetei ce circulă în mod normal e să zicem un miliard de unități aur, dacă dublăm biletele în circulațiune n'o sa avem valoarea monetei în circulațiune două miliarde, ci tot un miliard, însă biletul n'o să mai valoreze decât jumătate din valoarea lui.

Dacă ar lucra numai factorul cantitativ am putea calcula aproape în mod exact deprecierea biletului după cantitatea de bilete emise, biletul valorând $\frac{1}{2}$ la o emisiune dublă, $\frac{1}{3}$ la o emisiune triplă, ș. a. m. d. însă intervine și factorul psihologic care elimină ori și ce fel de precizie în astfel de calcule.

Cât timp un bilet de bancă e rambursabil în aur, factorul psihologic al încrederii n'are ce căuta în determinarea valorii biletului. Acesta din urmă are valoarea aurului contra căruia e schimbat, și aurul având o piață mondială își menține o valoare oare-cum fixă. Când biletul de bancă nu mai e convertibil în aur, atunci încrederea publicului în bilet e variabilă și biletul oscilează în valoarea lui cu o tendință vădită spre depreciere.

Tendința aceasta spre depreciere e rezultatul dorinței oricărui om ca pe mărfurile produse de el sau pentru serviciile ce le păstrează să obțină maximum de preț. Sub influența factorului cantitativ, am văzut că moneta de hârtie scade în mod proporțional. La o circulațiune dublă valoarea biletului e pe jumătate, la o circulațiune triplă e o treime și așa mai departe. Reciproca însă nu e justă. Dacă reducem cantitatea de bilete în circulație la jumătate, valoarea biletului nu se va dubla; dacă o reducem la o treime biletul nu 'și va întrei valoarea, etc. De ce oare această lipsă de reciprocitate? Aceasta provine din faptul că odată cu scăderea valorii biletului se ridică toate prețurile pe piață, și că odată prețurile ridicate nici unul din cei interesați nu admite să 'l reducă. Agricultorul care și-a vândut vagonul de grâu

cu 100.000 lei nu admite să 'l vândă cu 30 sau 70.000; medicul care obține din cauza desprecieri leului 50 lei pe consultație, nu admite să i se dea numai 300 sau 200 pe motivul că leii în circulație au fost reduși cantitativ, și așa mai departe cu toate categoriile populației.

Mai mult încă, odată ce publicul s'a obișnuit cu mișcarea de depreciere al biletului de bancă, el se obișnuiește să 'l împingă în jos reducându 'l mult sub valoarea normală, și chiar sub valoare acoperirii metalice dela banca de emisiune. În Germania când marca a fost înlocuită prin rentenmark, toată circulațiunea valora 47 milioane mărci aur, deși Reichsbank avea peste 600 milioane mărci aur în tezaurul său, și deși mărfurile produse de industria germană erau foarte abundente.

Așa dar, un bilet de bancă foarte depreciat din cauza că s'a practicat asupra lui inflația, nu poate fi însănoșit prin mijlocul factorului cantitativ. Trebuie mai întâi lucrat asupra factorului psihologic, adică trebuie redată încredere publicul-i legând biletul de bancă de o cantitate fixă de aur. Ridicarea valorii biletului de bancă prin reducerea cantității biletelor în circulațiune, adică aplicarea metodei cunoscută sub numele *deflațiune*, e o imposibilitate. Am arătat într'un articol precedent de ce deflația e imposibilă, astfel că nu revenim asupra acestei chestiuni.

Deflația fiind exclusă din soluțiunea problemei monetare, nu rămâne de cât devaluarea, adică înlocuirea vechei monete prin una nouă. În cazul României devaluarea ar conzista în înlocuirea biletului de bancă de una sută centime aur pentru un leu hârtie, cum era înainte de război, printr'o nouă unitate care să corespundă la leul hârtie de azi care ar valora vr'o 25 centime aur.

Devaluarea se poate face în două feluri: 1. În mod brusc cum a făcut Germania, Rusia și Polonia, sau 2. În mod ient cum au făcut-o Austria, și cum o face încă Ungaria și Ceho-Slovia.

Prima metodă conzistă în a înlocui biletul de bancă în plină mișcare de depreciere prin alt bilet convertibil în aur sau devize aur. În Germania marca a fost înlocuită la o epocă fixă prin rentenmark, și după cât-va timp acestuia din urmă îi s'a dat numele de Goldmark. În Polonia marca poloneză a fost înlocuită cu zlotul și în Rusia rubla prin cervonețul tot în mod brusc.

A doua metodă practică în Austria, Ungaria și Ceho-Slovia, conzistă prin a începe a stabili biletul de bancă la un curs jos, și după un timp mai mult sau mai puțin lung înlocuirea lui prin o nouă monedă. În Austria biletul de bancă a fost stabilit la cursul de 14.000 coroane hârtie pentru o coroană de aur, și după doi ani de stabilizare s'a introdus shilingul care valorează 10.000 coroane hârtie, și care înlocuește pe aceasta din urmă. În Ceho-Slovia stabilizarea s'a făcut dela 1921 la cursul de 15 centime aur prin o unitate mai conformă sistemului decimal în raportul ei față de aur. În Ungaria s'a procedat ca în Austria, și după doi ani de stabilizare a coroanei la un curs jos, s'a introdus noua monedă *pengo*.

În România ar trebui urmată metoda aplicată în Austria, metodă care e logică și care a fost experimentată. Trebuie să începem prin

a stabili leul la cursul de 2,5 centime aur, cea ce corespunde la 1000 lei lira sterlină. După doi trei ani de stabilizare, când prețurile tuturor bunurilor vor fi ajuns la paritatea mondială și vor fi stabilite, vom înlocui leul hârtie de 2,5 centime aur prin o nouă monetă, să îi zicem francul de o sută centime aur, care s'ar schimba contra 40 lei hârtie.

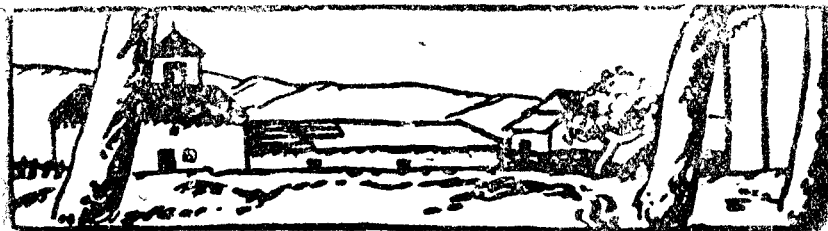
Operațiunea aceasta s'ar putea face ușor de oare-ce cei 250.000.000 lei aur ce avem la Banca Națională reprezintă 50% acoperire a lei lor ce circulă azi și care în totalitatea lor valorează mai puțin de 500 milioane lei aur. Cu excendentele pe care ni le vor da recolta abundentă din anul acesta, vom putea avea o acoperire de 60 sau 70%.

Metoda practică pentru aplicarea acestei soluții constă în cumpărarea și vânzarea devizelor forte, adică lire sterline, dolari, franci elvețieni, la curs fix 1000 lei pentru liră, 200 lei pentru dolar, 40 lei pentru franc elvețian. În același timp trebuie ca Banca Națională să varieze scontul după variațiunile stocului ei de aur, să-l mărească când stocul se reduce, și să-l scoboare când stocul se ridică.

Singura soluțiune pentru problema monetară creată de inflație, e să legăm iară biletul de bancă de o cantitate fixă de aur, și să avem iarăș un institut de emisiune care prin politica scontului să reguleze creditul pe piață, iar nu ca azi când cele 250 milioane lei aur din tezaurul Băncii Naționale are tot atât influență asupra vieții noastre economice ca și când ar fi îngropat în mijlocul Saharei, și când dobânda oficială cu care Banca Națională împrumută bilețele ei e de 6% pe când dobânda normală pe piață e de 30%.

Soluțiunea deci, e fixarea leului la 25 centime aur prin cumpărarea și vânzarea devizelor de Banca Națională la preț fix corespunzând la această paritate; suprimarea plafonului care e un non sens; reluarea politicii scontului, dobânda oficială variind după situațiunea pieței capitalurilor.

I. D. PROTOPOPESCU

15|28 August 1916

— Amintirii și reflexii cu prilejul unei aniversări —

Intrarea în acțiune a României în 1916, n'a fost o surpriză în Ardeal; din potrivă: ea era așteptată încă din primăvara anului 1915. Întârzierea declarării războiului de desrobire așteptat în 1915, a demoralizat și descurajat profund pe mulți, mărind desorientarea asupra stărei de spirit de dincolo de Carpați.

În 1915, în cercurile românești din Cluj, Oradea, Arad, Timișoara, ca să nici nu mai amintim de orașe ca Sibiu, Brașov și Făgăraș, apropiate de frontieră, nu se vorbea decât de intrarea în acțiune a României. Se treziseră par'că din amorțeală chiar și cei „prudenți”. Dar „momentul psihologic” trecu, fără să se petreacă nimic.

În cursul anului de zadarnică așteptare 1915, fu înrolată întreaga tinerime din Ardeal și, în 1916, nu mai rămăseră în Ardeal decât femeile și bărbații bătrâni, sau „untauglich”.

Plecați în războiu, tinerii și bărbații Ardealului au pierdut, firește, ori ce contact cu știrile din România și problema intrării în acțiune mult așteptată în 1915, a început să piardă din actualitate și să intereseze mai puțin, din cauza prea numeroaselor amânări.

* * *

În vara anului 1916 eram pe frontul rusesc, într'un mic orașel tixit de armată bosniacă, românească din Ardeal și musulmană adusă de curând din Turcia.

Obişnuiam să citesc în fiecare zi dimineața comunicatele oficiale germane și austriace, trudindu-mă să aflu un strop de adevăr în marea de minciuni prea transparente. Într'o bună dimineață, am citit comunicatul laconic al marelui stat maior austriac, vestind lumii „trădarea” României, care îndrăznește să-și înfăptuiască idealul național, fără aprobarea contelui Tisza.

Nu voi încerca să redau impresia sguduitoare a acestui comunicat de-o importanță atât de covârșitoare în istoria neamului meu. Știrea

a căzut ca o bombă, din senin și era greu să-mi păstrez calmul. Nu aveam cu cine să împărtășesc bucuria; între ofițeri nu se afla în afară de mine decât un singur român: un „patriot” înverșunat, pe piept cu vre-o cinci decorații și de care trebuia să mă feresc mai bine decât de ori care altul. De-ocamdată, știrea era o comoară numai a mea. Simțeam că românii ardeleni pribegi pe fronturi nu mai sunt copii nimănui. Există — îmi ziceam eu — o țară care are grijă de noi, care luptă pentru liberarea noastră, pregătindu-ne o altă viață. Simțeam că, de-acum, am datoria de a trăi și de a evita moartea cu orice preț, căci ar fi o negliobie să mor tocmai acum, când se ivesc Zorile.

În drum spre regiment m'am întâlnit cu doi prieteni cehi, dnii, dr. Kohout și Jan Jozifek cari m'au îmbrățișat cu căldură:

„Ce fericit ești! — spuneau ei. Știi că este cineva care să luptă pentru dta... Pentru noi însă nu se luptă nimeni și vom muri probabil spânzurați, sau ceiaze-i și mai rău și rușinos: vom fi răpuși din voința marelui Hazard și învornântați ca „eroi” ai monarhiei austro-ungare... Oricare ar fi însă soarta noastră, de-acum ne ești nu numai prieten, ci și frate!”

Precum se vede, se bucurau și cehii. Acest admirabil popor — singura minoritate cu adevărat conștientă a monarhiei austro-ungare — vedea că speranțele lui se întâlnesc cu ale românilor și simțea, că soarta îi este de-acum strâns legată de cea a poporului nostru.

Prietenii mei cehi mi-au dat să înțeleg că va trebui să fiu cu cea mai mare băgare de seamă — luând pildă dela dâștii — și să'mi joc rolul bine, fără să'mi trădez adevăratele sentimente. Să evit, cu un cuvânt, eroismul inutil al celor mă-giniți.

Ajuns la regiment, ofițerii unguri mă primiră încruntați, și fără să-mi spună un singur cuvânt. N'am fost de felul meu niciodată filomaghiar, căci nu pot înghiți megalomania nejustificată prin nimic a acestui popor începător ca și noi, dar cu nimic mai înzestrat cu calități sufletești. Trebuie însă să recunosc că, în tot timpul războiului mondial, ofițerii unguri — spre deosebire de ofițerii evreo-maghiari și sași — au avut o atitudine frumoasă și nobilă față de mine, neamintind niciodată în prezența mea de războiul româno-austriac și evitând să'mi pună întrebări lipsite de delicatete sufletească cu privirea la aceasta chestiune.

Evreo-maghiarii și sașii însă își găseau o adevărată plăcere în a mă ispiți ce sentimente am față de „ticăloasa Românie”, care „a atacat dela spate” patria maghiară, — tocmai fiindcă inteligența lor înăscută ghicea ce se petrece în mine.

În ziua declarării războiului român, colegii mei Pancratz, Sonnenfeld din Budapesta și ardeleanul Rosenfeld — aceștia erau pe vremea aceia închizitorii mei, — stăpâniți de perverse porniri atavice caracteristice rasei, îmi puneau fel de fel întrebări veninoase, chinându-mă în voce, la adăpostul înfocatului și arzătorului lor patriotism afișat. Am răbdat toate; n'avem ce face și ar fi fost ridicol să cad în cursa unor stărpituri.

În aceeași zi, către seară, comandantul regimentului a obligat pe ofițeri să țină școală cu soldații cu privire la noul dușman al țării. „Să mergem să-l ascultăm pe Codarcea!” — au strigat, aproape de-odată, bunii mei Rozenfeld și Sonnenfeld.

De data asta însă, s'au păcălit. Contrar așteptărilor lor, mi-am păstrat calmul. Am anunțat soldaților evenimentul dela Carpați, comentându-l dinadins atât de bombastic, atât de tricolor unghurește, încât amicii Sonnenfeld și Rozenfeld, observând batjocura, și că soldații înțelegându-mă, zâmbesc, crăpau de ciudă. Am aflat ulterior că m'au pârît comandantului regimentului, dar fără succes. Frazele mai mult decât umfiate rostite de mine, erau un argument prea slab. S'a renunțat deci, la el. Peste câteva zile, regimentul a intrat în luptă și primejdiile războiului au șters — precum se vede — în amicii Rozenfeld și Sonnenfeld amintirea lecției mele patriotice din ziua de 15—28 August.

* * *

Au trecut ani de atunci, ani sângeroși, dar roditori. Aniversarea de zece ani a declarării războiului român a fost însă o serbare de mântuială; atâta tot. În ziua de 15 August (ca și cum războiul României s'ar fi început în 15 August stilul nou!), ziarele din București au publicat câteva articole ocazionale. N'am citit nimic simțit nici în ziarele de capitală, nici în cele din provincie. Astăzi lumea e plictisită de-abinelea. Numai vrea să știe nimic de trecut și este par'că în cautarea unui nou ideal. Să dea Dumnezeu să-l găsească.

Sau, altul să fie motivul stării de spirit de astăzi? Să fie realitatea care a batjocorit visurile și speranțele de ieri? Se poate și aceasta.

Sunt optimiști și pesimiști încorigibili. Aceștia din urmă, văd astăzi totul în colorile cele mai negre și, când sunt lipsiți de caracter, afirmă, că „mai bine era subț unghuri”. Nu este o datorie a noastră a combate ceiace spun ticăloșii. Știu ei bine cum era subț unghuri și este foarte firesc ca statul român n'a avut puțința să înalțe pe toți renegații mulțumiți cu vechiul regim, care la remunera cu atâta dârnicie trădarea și lașitatea.

Nu este însă mai puțin adevărat, că s'au comis și multe greșeli. În noua țară s'au pierdut, pe rând, toate ocaziile de ridicare materială a elementului românesc sărac lipit pământului, din noule provincii. Reforma agrară a distrus aproape întreaga proprietate mijlocie românească din Ardeal, crușându-se adesea moșile magnaților, căci numai latifundiarii unghuri au avut puțința să plătească samsari — avocați și deputați — să le salveze pământurile, prin inducerea în eroare forurilor agrare... Funcționarii români cu lefuri mai proaste decât ale măturătorilor de stradă din alte state, sunt siliți să îndeplinească, în orele libere fel de fel de slujbe la întreprinderile private, minoritare, ca să-și câștige minimul de existență. Pentru creierea unei burghezii românești în teritoriile alipite nu s'a făcut nimic.

„Problema” celor câteva sute de miu unghuri, sași și evrei nu ne lasă să dormim — ciudat, foarte ciudat! — și ne face să uităm de

problemele și durerile milioanei de români, singurii pe cari se razimă țara întregită.

Nu ne-am îndeplinit nici măcar cele mai elementare datorii față de cei cari și-au jertfit sănătatea și sângele pentru înfăptuirea României-mari. Voluntarii români au rămas neînproprietăriți, oamenii cu trecut românesc dați la o parte și înlocuiți cu alții, mai „utilizabili“ — adica mai serviabili față de stăpâni și cu spinarea mai încovoiată — și, invalizii de războiu, ținuți în cea mai neagră mizerie, spre batjocura lumii.

Așa a fost până acum, S'au făcut — după cum am spus — destule greșeli. Nu este însă prea târziu să le îndreptăm.

* * *

Să învățăm arta de a fi stăpâni în aceasta țară și să ne știm ajutata, căci pe cel neajutorat nici Dumnezeu nu' l ajută.

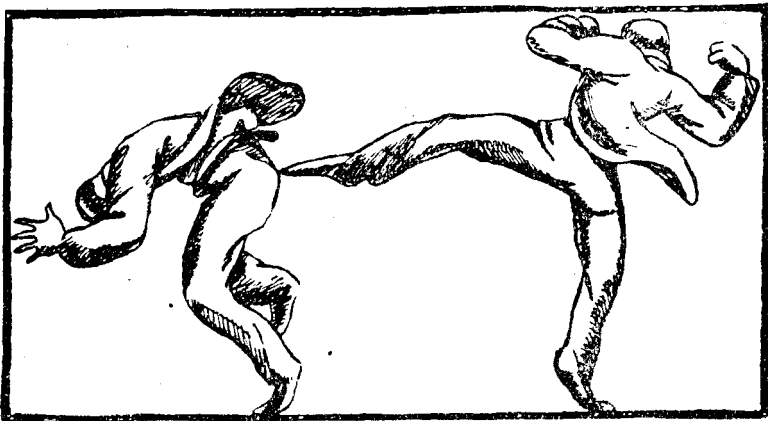
Să avem odată curajul de a face totul, *fățiș, iar nu pe ascuns*, ce este în folosul ridicării spirituale și materiale a elementului românesc din provinciile alipite, robite timp de atâtea secole.

— Să sperăm că în 1936, când se vor împlini 20 de ani de la intrarea în acțiune a României, elementul românesc va fi un adevărat un element stăpânitor atât în vechiul regat, cât și în Ardeal, Bucovina, și Basarabia. Regionalismul nu va mai avea caracter anti-național și se va lăuda nu cu însușirile foștilor noștri opresori, ci cu cele ale românilor din partea locului.

Iar tineretul își va înțelege menirea silindu-se să realizeze noi idealuri, demne de cel al unirii tuturor românilor, înfăptuit de părinți.

România va fi atunci mare nu numai ca teritoriu, ci și ca suflet.

CORNELIU I. CODARCEA

INSEMNĂRI

Intâlnirea paralelelor. Partidul național se găsește în plină descompunere, sau dacă preferați un eufemism gazetăresc, se află într'o hotărîtoare criză de orientare politică. Din clipa în care aventuroșii cavaleri ai regionalismului supărat au înțeles, că rămânând pe actualele poziții au toate șansele să mucezească în opoziție cel puțin pentru o generație, au început să se îndrepte spre noi limanuri mântuitoare.

Judecata politică a cunoscătorilor frunțași de dincoace de Predeal are ușit să facă o socoteală foarte simplă. Actualul guvern ne-a scăpat din mână, și-au zis matadorii celebrului comitet de o sută, — să ne punem de acord cel puțin cu guvernul viitor. Și cum n-a fost nevoie de concursul unei ghicitoare în cafea, pentru a deduce că viitorul guvern va fi prezidat, din nou, de d. I. Brătianu, iată-i pe îndârjiții mîncători de liberali în-

dreptându-se cu smerenie spre sufrageria d-lui Al. Constantinescu, unde să accepte, la rigoarea un alt „menu” decât cel făgăduit până acum în întruniri publice și prin coloanele gazetei partidului.

S-au pronunțat până acum în public pentru o colaborare cu partidul liberal tocmai cei mai apropiați amici ai d. lui Iuliu Maniu. E o adevărată avalanșă de articole, declarații și conversații, de-alungul cărora cei mai ireductibili adversari ai „oligarhiei liberale” se trudesă să demonstreze, că singura salvare a partidului național, — și prin urmare a țării, — stă în înțelegerea definitivă cu... partidul liberal. Într'o recentă epistolă popularizată prin „Universul” d-lui Stelian Popescu, d. Sever Dan face un apel disperat la d. Iuliu Maniu să se împacă cu d. I. Brătianu, pentru a cârmui țara, se înțelege, împreună..

Nu mai stăruim asupra faptului, că

un asemenea gest ar constitui o flagrantă confrăzicere cu toată atitudinea partidului național de până acum despre care, poate, știți și dumneavoastră ca și noi, câte ceva. Obișnuit să exemplifice totdeauna politica sa cu fapte din vecini, d. Iuliu Maniu ne va aduce aminte că și d. Ștefan Radici s-a împăcat în cele din urmă cu d. Pașici, separatismul croat văzându-se silît să cedeze în fața centralismului sârb.

Partea cea mai hazlie a afacerii rămâne, însă, tot ieșirea părintelui Man, o veche cunoștiință a noastră. Veselul călugăr dela Gherla a emis cu acest prilej o nouă teorie matematică, preconizând deocamdată o acțiune paralelă între partidul național și cel liberal, care ar duce în cele din urmă la o contopire completă a celor două tabere adverse. Paralele cari se întâlnesc, iată cea mai amuzantă dintre toate consecințele frământărilor politice din ultima vreme. Așteptăm, deci, să vedem și aceasta a opta minune...

Erezile curente. D. Nicolae Iorga continuă în „Neamul românesc” denunțarea reiffiștilor înfierbântați de la „Cuvântul”. Dar mereu cu ocoliri, mereu prin aluzii. Noi am arătat cu îndrăzneala și cu buna credință, cu care am scris ani de zile aici, că ziarul cartelului Reiff-Enacovici e un ghiveciu de ideologii. E un simplu caz de comestibilitate posibilă sau imposibilă, dacă privești zarva doctrinară a reiffiștilor din punct de vedere al bunului simț. În fond, este o întreprindere iudeoromână, ca atâtea altele.

Dar, d. Iorga, care a zis *a* nu vrea să pronunțe și pe *b*. Ieri a numit pe „noi” Cei de la „Cuvântul” *semintellectuali*, cari fac afacerii.. (de doctrină) cu *semiadevărruri*. Dar astăzi d. Iorga, spre surprinderea tuturor, nu îi arde cu biciul pe obraz, ori cât ar fi el de

gros, ca din arsura șfechiuelii „noi cei dela „Cuvântul” să-și vină în fire. Or, poate d. Iorga se teme să nu-i piardă definitiv căci după cum știm „noi cei dela Cuvântul” sunt formal încă *iorghiști* și membrii ai partidului național. Dacă se teme atunci pentru ce a început să-i denunțe în public? De intimidat, nu-i poate intîmida — ar fi trebuit mai întai să presupună că „noi cei de la Cuvântul” au oare care respect față de ziua de ieri și de dascălului dela care au învățat abecedarul.

Nu, d. Iorga de acum nu mai are ce pierde dacă și ultimii elevi l’au părăsit. În schimb, d. Iorga are de câștigat mult: acel loc de respect profund al unei generații, f ță de care nu e îngăduit să umbli cu aluzii, când reclamându-ți înălțimea și atitudinea de profet, în primul rând ești dator să arzi cu biciul pe aceia a căror gâr-găuni le califici de simple erezii.

Ne inchipuim pe profet întotdeauna suflând din nări și din gură limbi de foc.

„Casina de odinioară”. Primim scrisori din diferite părți ale Ardealului, în care cititorii noștri comentează — uneori complectează — cele scrise din noi în ultimul număr al „Țării noastre” cu privire la „Casina” de pe vremuri.

Astfel, dl N. Podoabă, venerabilul părinte protopop, ne comunică din comuna Valea lungă că, această Casină a fost înființată în anul 1861, având un mare rol în viața intelectuală a românilor din capitala Ardealului, până la desființarea societății studentești „Iulia”, prin ordonanța arbitrară a primarului de atunci al Clujului, dr. Károly Haller, profesor un versitar, care a somat pe dl Podoabă să predea toate actele și biblioteca societății.

Dsa însă, avertizat fiind dinainte, că primarul vine cu asistența la preluare,

a adunat în pripă toate hârțiile, registrele, scrisorile, statutele și toate scriptele, ascunzându-le într'un sac, pe care la luat cu d-sa la Blaj, Făgăraș, Teaca și la Tinca, cu refugiul.

În 1919, dl N. Podoabă a trimis documentele d-lui dr. Tămașiu, fost prefect al județului Cluj, care le-a predat dlui Lupaș, președintele de atunci al Casinei.

Mulțumim dlui părinte protopop N. Podoabă pentru aceste lămuriri și făgăduim să ne interesăm și ocupăm de documentele salvate de dsa, în cadrul unui articol ce va apare la timpul său în aceasta revistă. *cic.*

Congresul femeilor române. Pentru zilele de 8, 9, și 10, Septembrie e convocat la Brașov congresul general al Uniunii femeilor române, „în cadrele căruia se va sărbători jubileul de 75 ani de existență a Reuniunii femeilor române din Brașov. Dna *Elena Aciu*, presidenta U. F. R. Sălăgene într'un frumos articol publicat în revista „Cosinzeana” ne încredințează că la acest congres” cu mândrie vom putea admira tablouri încântătoare din rezultatele muncii devotate bine-lui și frumosului tim de 75 ani. „Zilele congresului vor fi prilej de înălțare, de nobile înfrățiri și încurajări, de noi alianțe și îndemnuri tot mai avântate”.

În splendida rămășiță a acestui congres nu ne îndoim nici pe-o clipă. Contribuția femeii române la ridicarea culturală a neamului va alcătui o lăminoașă pagină în istoria frământărilor noastre. ;

Avem însă și un motiv deosebit pentru a stăruii asupra evenimentului cultural dela Brașov. Congresul femeilor române e cea dintâi societate culturală română care a înțeles să-și estindă activitatea asupra țării întregi. A fost destul să se facă propunerea de realizare a „Uniunii” tuturor femeilor române, din toate ținuturile românești, ca fără absolut nici-o pertractare cu nespusă însuflețire și în unanimitate, propunerea să fie primită. Numeroasele societăți de femei din Ardeal, fără deosebire de profesiune și stare socială, au întins mâna frățească societăților de femei din Muntenia și Moldova, realizând ceea-ce bărbații nu pot să realizeze nici după „pertractări” de ani îndelungați : cea dintâi lovitură, regionalismul a primit-o dela femei.

Congresul dela Brașov va fi prin urmare, o strălucită dovadă că visul măreț al unei uniri sufletești nu e irealisabil. Va fi un memento pentru toți aceia cari cred, că se mai pot susține granțe artificiale între frații de-un sânge.